

qui havia cridat per precaució contra complicacions de sobrepart, i que tot seguit actuà de *padrí* del bateig secret (*Spill*, 3865). Tornen a sortir juntes la *madrina*, o 'llevadora', i la *padrina* espiritual, en «ab la *madrina* / e la *padrina*, —/ cert no pofembres, / les males fembres! — / elles ordiren / fals part cobriren» (*Spill*, 4778).

«Cada cabell una perla, cada perla un anell d'or / --- / sa *padrina* els hi untava - ab aigua de nou olors» en la vella cançó popular de *La Dama d'Aragó*, MilàF (Romullo., 1882, 218.2B, versió reco. en el Penedès, i que era la única publicada en l'ed. de 1853). De fet són les formes usades quasi en tot el territori de la llengua, amb les esperades variants locals, secundàries. A Mallorca *as prædins* (Bunyola, 1963) amb transposició de la *r*, el mateix barbarisme mallorquí que en *preda*, *probe*, *prebe*, i el mateix que *prende*: els barbarismes que han tingut la culpa que, per por de les ires d'AMAlcover, se'ns imposés la violenta forma *prendre*, contrària a tota tradició, i a l'eufonia de la nostra llengua.

A la Muntanya del Princ. és sabut que fan dir *padrí* i *padrina* amb el valor de 'avi, àvia' (Boí, Àreu de Vall Ferrera) i una mica pertot, àdhuc en el Capcir, on hi ha la variant semioccitana amb *ir*: *lò pèirina* 'l'àvia', als Angles (1960). És cert, però, que en alguns punts, arran de la nostra frontera lingüística Nord, degué haver-hi alguna sobreexida de l'àrea francesa del tipus *MATRINA*, amb el significat del fr. *marraine* i del cat. *padrina*. En el llibre de bateigs de Catllà de Conflent lleigeixo «foren *padrí* i *madrina* ---» en una partida de 1662, i en altres passatges; però, alhora, hi veig *padrí* i *padrina* en altres partides de cap als mateixos anys (1960). *Padrinatge*. *Padrinet*. *Apadrinar* [Labèrnia 1839]; *apadrinament*; *padrinejar*.

Padró del ll. *PATRŌNUS* 'patró, protector, defensor', i més tard, en forma sàvia, *patró*. «Si algú dóna franquea, sens reencó, a son servu, aquell qui la dita franquea aurà rebuda, o sos fills, no deven appeylar en juhii lo dit *padró* ne *padrona*, ne lurs fills --- ne la muller del *padró*», *CostTort*. (Ol., p. 63). Posteriorment es troba *patró* amb *-t-*, i el més sovint és que tracti d'embarcacions.

Quant als patrons d'embarcació, en la documentació de Cotlliure, junt amb noms d'embarcacions com *londre* o *lembutum*, trobem *patronus lembi* el 1398 (*InuLC*, *lembus* en genitiu, nom d'una nau). «No sia lícit a *patró* de nau o leny --- o de altres veixells marítims --- traure fora del dit Princ. --- moles aptes a obrar corals», en una disposició de 1481 complementària del *Consolat* (ed. Moliné, 234). «OFFICIS DE NAVEGAR: lo capità de la armada: nauarchus; lo *patró*: nauclerus, gubernator», OPou (*TbPu.*, 71). A l'Albufera el pescador cap d'una barca: entre tota l'Albufera hi ha 300 i tants *patrons*, que es reparteixen les pesqueres a la sort, sorteiant-ho amb redolins; per matricular-se com a *patró* cal tenir 24 anys fets i ser fill mascle de pescador (Palmar, 1962). *Patrona* [DTò. 1647]. *Patronat* [DTò. 1647].

Padró i *patró* s'han dit també de llibres, general-

ment municipals, on es consignen certs drets civils, com ara propietats. *Empadronar* [Lab. 1839]; *empadronament* [Lab. 1839]. En el *Libro Lucero* de la Vila de Benasc, he vist (1965), en extractes, el *Padrón de la Villa de Benasc*, any 1801. A bastantes poblacions muntanyenques del P. Val. tenen una variant d'això, que en diuen el *Llibre Capatró* (o *Cap-patró*); en el que em deixaren veure a casa la Vila de Xodos, es tractava d'un gros capbreu, com a títol del qual es lleigeix «Libre dels venssellis [potser mal copiat per baix llatí de *vendiis*?] axí dels vehins com dels terratinents del terme --- de la present vila de Chodos, del any --- 1619» (1961); «allò que-s trobarà en lo llibre *capatró* del dit marquesat» és el que vaig veure a Casa la vila del Castell de Guadalest (1963). El DAg. en cita tres exemples, en documents de confraries de c. 1380.¹

En fi, hi ha els sants patrons dels pobles, en el dia dels quals sol celebrar-se la festa major. No sé si hi ha relació, amb això, del *suero patró* de les suredes valencianes d'Artana, que és el mateix que en el Maresme i B. Emp. en diuen *suero pelegrí* (el que encara no havia estat pelat), i d'aquí *dezapatronar* el suro (1961). Més aviat sembla que es compari amb el *patró* o dibuix bàsic de les obres de brodatores i sastres.

Del *patró* de nau: «partie de --- Bna. Miguel Castelló de la dita ciutat, con un pánfil, el qual él mismo *patronejava*, cargado de diversas ropas», a. 1392 (*BABL* v, 395); *compatró*, *compatronat*. *Espatronar* (i > *espeturnar*).

Pairal [c. 1800]: figura només des de Lab.² («se aplica a la casa d'ahont se té l'origen»), però ja estava en ús català almenys a la fi del S. XVIII: «desde la qual plassa, y passadas algunas casas de rengle en seguida de casa Dalmau, una de estas, de Sans, casa *payral* de aquell Sr. rector, se ix a la banda esquerra a un caminet ---», B. de Maldà (*Excursions*, p. 72). El tractament de *-tr-* com *-ir-* ja bastaria per denunciar un occitanisme; però, de més a més, en la llengua veïna l'aplicació del mot és més àmplia; *pairal*, *-alo*, allí es documenta ja a l'Edat Mitjana, i allí *pairal* «paternel» va en companyia amb *mairal* (oc. ant. id. «principal»); i en rodanès es troba també *pairenau*, *-nalo*: «en l'óupulenci *pairenalo*» trad. «de l'opulence des ancêtres», *Calendau* (II, 1.2), que deu resultar d'un antic **padrenau* PATERNALIS encreuat amb *pairal*.

Quant a extensió geogràfica, crec que no és mot gaire usat en val. ni a les Illes, però tanmateix se'n serví Costa: «Durà el so d'aquella arpa recobrada / dins les ruïnes del castell *pairal*; / i tocant-la, per graus, més inspirada, / fou la humil ventafocs transfigurada / en princesa ideal» *Foder de l'arpa*, v. 2, en *Trad. i F.*, ed. *IdOr*, p. 129). MrnVayreda usa les *pairals* per les cases *pairals*: «el mas de Serra-bruna era justament una de les poques *payrals* de renom qu'encara tenia issada la insígnia de sos propietaris», en *Sang Nova* (I, XII, 83). La descripció clàssica dels arcs de la casa *pairal* catalana és la del cap. 1 de Coromines en *Silèn* (O. C., 16a ---). *Pairalia*. *Pairalisme*.

Patern [fi S. XIV: «Dés li donà dignitat / sobre la